

ชื่อการศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ รูปแบบและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในพื้นที่ชนบทภาคเหนือ

กรณีศึกษาบ้านก้อทุ่ง ตำบลก้อ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

ผู้เขียน

นายอุกฤษฏ์ อูปราสิทธิ์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาภูมิศาสตร์

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

อาจารย์ ดร. เสน่ห์ ญาณसार

ประธานกรรมการ

ศาสตราจารย์ ดร. วันเพ็ญ สุรฤกษ์

กรรมการ

อาจารย์ จิระ ประังเขียว

กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษารูปแบบและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในพื้นที่ชนบทภาคเหนือ : กรณีศึกษาบ้านก้อทุ่ง ตำบลก้อ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ 1) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2497 ถึง 2535 2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน 3) ศึกษารูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของหมู่บ้านในปัจจุบัน โดยเปรียบเทียบแผนที่การใช้ที่ดินที่แปลจากภาพถ่ายทางอากาศ ปี พ.ศ. 2497, 2516, 2531 การสำรวจภาคสนามและสัมภาษณ์ประชากร 90 ตัวอย่างในปี พ.ศ. 2535

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรไม่ซับซ้อน ประกอบด้วยการใช้ที่ดิน 3 ประเภท ได้แก่ ที่นา ที่สวน และที่ไร่มนเวียน กล่าวคือ ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2497-2516 มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรมากกว่าในช่วงปี พ.ศ. 2516-2535 เนื่องจากเพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคของชาวบ้านและคนงานในบริษัท ลัมพทานป่าไม้ การสร้างเขื่อนภูมิพลแล้วอพยพชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่นมาอยู่บริเวณเดียวกันกับบ้านก้อทุ่ง ทำให้ชาวบ้านต้องขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มมากขึ้น ส่วนในช่วงปี พ.ศ. 2516-2535 มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินน้อย เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลที่ประกอบด้วยพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ ปี 2518 และพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2524 ที่ส่งผลให้ชาวบ้านสูญเสียพื้นที่

เพาะปลูกบางส่วนเป็นพื้นที่ป่า ดังนั้นการใช้ที่ดินจึงอยู่ภายในเขตหมู่บ้าน ชนิดของพืชที่เพาะปลูก เปลี่ยนจากการเพาะปลูกเพื่อยังชีพเข้าสู่การเพาะปลูกเพื่อการค้า นอกจากนี้ความเข้มข้นของการใช้ที่ดินเพิ่มมากขึ้น เปลี่ยนจากการใช้ที่ดินเพาะปลูก 1 ปี แล้วปล่อยให้พื้นที่พักฟื้น 3-5 ปี กลายเป็นการเพาะปลูกซ้ำบริเวณพื้นที่เดิมทุกปี

แบบจำลองการใช้ที่ดินในปัจจุบันแบ่งได้เป็น 4 เขต คือ 1) เขตปลูกข้าวนาดำ 2) เขตป่าอนุรักษ์และการทำไร่หมุนเวียนพักฟื้นช่วงสั้น 3) เขตพื้นที่ไร่หมุนเวียนที่มีการปล่อยพื้นที่พักฟื้นนาน และ 4) เขตเลี้ยงสัตว์ แนวโน้มการใช้ที่ดินในอนาคตคาดว่าจะเข้มข้นขึ้นในเขตใกล้หมู่บ้าน และมีการปลูกพืชเพื่อการค้าเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากแรงกดดันทางด้านประชากร

ผลการศึกษาครั้งนี้ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐบาลในการวางแผนพัฒนาชนบท เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนามากที่สุด และแบบจำลองการใช้ที่ดินในการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาพื้นที่ชนบทอื่น ๆ โดยเฉพาะหมู่บ้านชนบทที่อาศัยอยู่ในเขตป่า

Independent Study Title Patterns and Change of Land Use in Northern
Rural Area: A Case Study of Ban Ko Thung,
Tambon Ko, Amphoe Li, Changwat Lamphun

Author Mr.Ukrit Uparasit

M.S. Geography

Examining Committee: Lecturer Dr.Sanay Yarnasarn Chairman
Professor Dr.Vanpen Surarerks Member
Lecturer Chira Prangkio Member

Abstract

The study has three main objectives; 1) to study change in agricultural land use from 1954-1992, 2) to study factors influencing land use, and 3) to study the contemporary agricultural land use in village by compare with land use map interpreted from aerial photograph; 1954, 1973, 1988, field check and people interview from 90 samples in 1992.

Research finding, The patterns of changing in agricultural land use, that are not complex, which comprised by 3 types of land use such as paddy field, horticultural, rotated field. During 1954-1973 there are the changing in agricultural land use more than during 1973-1988. During 1954-1973 these changing have to response the villagers and workers in company as well as consumption needs. Besides in Bhumiphol Dam construction it necessary to relocate other villages to this area, therefore the agricultural area was expanded by these factors. During 1973-1988 there are some reduction in this

changing due to the National Reserved Forest Act of 1965 and the National Park Act of 1981. From these 2 Acts occurred some effects to villagers, because they lost some agricultural areas to forestry area. So that residential and existing villagers land use pattern was confined in the village, the existing cultivation changed to commercial cultivation. Moreover, the intensive land use was increased, in the past the agricultural area was followed 3-5 year after harvest but by this crisis, the villagers cultivated annual in the former area.

Recently, land use models divided into 4 zones; 1) wet rice growing, 2) conservative forest zone and short term following rotated field zone, 3) long term following rotated field zone, and 4) livestock zone. And tendency of the land use near by the village will be more intensive in the future, apart from the commercial cultivation will be increase due to the population's pressure.

The result of this case study may be useful for the government Department in rural development planning to the villagers get the maximum benefit in Development. However, this land use model in this case study can apply to get along with the other areas which are particularly in the forest zone.